

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

PREVZGOJNI DOM RADEČE

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

- ▶ **Tip lokacije:** prevzgojni dom za mladoletnike (v nadaljevanju: PD Radeče).¹
- ▶ **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** mladoletniki z vzgojnim ukrepom oddaje v prevzgojni dom.
- ▶ **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** Uradna kapaciteta doma je 47 mladoletnikov in mladoletnic (za 42 mladoletnikov in za pet mladoletnic). Na dan našega obiska je bilo v Zavodu po spisku 24 mladoletnikov z izrečenim vzgojnim ukrepom oddaje v prevzgojni dom (ob prejšnjem obisku pa 27) in ena mladoletnica. Dejansko je bilo prisotnih 17 mladoletnikov in ena mladoletnica (tudi tokrat jih je bilo namreč šest na begu). Med mladoletniki² je bilo pet Romov in državljan BiH.

Potek obiska in priprava poročila:

- ▶ Obisk je bil **nenajavljen** in **opravljen** dne 23. 4. 2015.³
- ▶ **Skupina za obisk:** dva predstavnika Varuha človekovih pravic RS (namestnik varuhinje in svetovalec varuha) ter dve predstavnici pogodbene nevladne organizacije iz Mirovnega inštituta in Humanitarnega društva Pravo za VSE.
- ▶ **Vsebina obiska:** sprejel nas je direktor PD Radeče. Sledil je ogled prostorov, razgovori z mladoletniki ter zaključni razgovor.

¹Prevzgojni dom je notranja organizacijska enota Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij. Skladno 184. členom Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) se v njem izvršuje vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom.

²Najmlajši mladoletnik je bil star 16 let, najstarejši pa 21 let. Povprečni čas, ki ga mladoletniki prebijejo v PD Radeče, je dve leti, en mesec in dva dneva.

³ Prejšnji obisk je bil opravljen 16. 12. 2013.

► **Poročanje:** poročilo o obisku smo po pošti posredovali Generalnemu direktorju Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: Generalni urad URSIKS) 25. 5. 2014, skupaj s predlogom, da ga obravnava ter nam v roku 30 dni sporoči njegova stališča; tozadevni odgovor smo prejeli 22. 6. 2015, torej 28. dan po odpremi.

► DPM je posebej pohvalil

- da je bilo opravljeno pleskanje sten prostorov ambulante in zamenjana oprema,
- da je bil pred ambulanto nameščen nabiralnik za oddajo pritožb, pohval in predlogov ter plakat s pritožbenimi potmi v zdravstvu,
- da Okrožno sodišče v Celju v PD Radeče sedaj opravlja redne nadzore,
- da je bil na pobudo PD Radeče v PD Radeče organiziran strokovni posvet na temo komunikacija med domom in sodišči,⁴
- da so prostori odprtega oddelka še vedno lepo vzdrževani in
- da se je za zaposlene na Generalnem uradu URSIKS začela izvajati supervizija.

⁴ Na temo komunikacije med domom in sodišči (pa tudi na temo različne sodne prakse na področju vštevanja časa bivanja mladoletnikov v prevzgojnem domu) je bil dne 20. 3. 2015 organiziran strokovni posvet, kar so prisotni sodniki izkoristili in so takrat tudi opravili razgovore z mladoletniki. Posveta se je sicer udeležilo 77 predstavnikov različnih institucij (sodišč, tožilstva, centrov za socialno delo, Ministrstva za pravosodje in UIKS). O posvetu je bila 20. 3. 2015 na spletnih straneh Ministrstva za pravosodje objavljena novička – članek.

DPM: ponovno predlagamo, da vodstvo PD Radeče oziroma inštruktorji v delavnicah mladoletnike učinkoviteje vzpodbudijo k temu, da bodo primerno shranjevali svoja delovna oblačila in ustrezneje skrbeli oziroma vzdrževali vse prostore PD Radeče.⁵

Generalni urad URSIKS: sporočamo, da je za kontrolo nad urejenostjo delovnih oblačil in obutve, čistočo garderobno-sanitarnih prostorov ter izpravnostjo sanitarne opreme, je po razporedu zadolžen dežurni delavec v učni delavnici. Garderobno-sanitarne prostore bo PD Radeče ponovno v najkrajšem času prepleskal in zamenjal poškodovano sanitarno opremo. Prav tako je PD Radeče že obnovil navodila za nadzor v garderobah in sanitarijah in jih dopolnil za primer odsotnosti dežurnega delavca (dopusti, bolniške...).

DPM: ponovno predlagamo, da se glede na to, da so v PD Radeče že dalj časa nameščeni samo mladoletniki, ob bodočih zaposlitvah v vzgojno službo razmišlja tudi o zaposlitvi osebe moškega spola.⁶

Generalni urad URSIKS: pojasnjujemo, da kolikor bo v prihodnje možnost novih zaposlitev, se bo predlog upoštevalo. Praksa kaže, da se posamezni mladoletniki z določenimi vsebinami obračajo tudi na pravosodne policiste oziroma delovne inštruktorje s katerimi razrešujejo tudi nekatere osebne stiske.

DPM: predlagamo, da se glede na načrtovani upokojitvi že sedaj pristopi k proučitvi možnih nadomestnih zaposlitev pravosodnih policistov.⁷

Generalni urad URSIKS: v zvezi nadomestnih zaposlitev odgovarjamo, da trenutna zakonodaja (ZUJF) onemogoča in nimamo nikakršnega vpliva, da bi pravosodne policiste, ki odhajajo zaradi upokojitve ali drugih razlogov, lahko nadomestili v obsegu, ki bi pripomogel k zmanjšanju obremenitev.

⁵ Tudi ob tokratnem obisku smo (kljub temu, da mladoletniki v času obiska niso opravljali dela), opravili pregled delavnic. Pri pregledu prostorov delavnic posebnosti nismo ugotovili. Tako kot ob prejšnjem obisku smo tudi tokrat zaznali da so stene garderobe umazane in razmetana delovna oblačila, v slabem stanju so bile tudi sanitarije ob garderobah (umazanija, ostanki hrane, odlomljen pokrov stranišča in polomljen kotliček).

⁶ Tako kot ob prejšnjem obisku je bilo tudi tokrat ugotovljeno, da so v vzgojni službi zaposlene le pedagoginje (osebe ženskega spola) in v njem ni nobenega pedagoga (osebe moškega spola).

⁷ Število pravosodnih policistov in organizacija dela, ki poteka v treh izmenah, se od prejšnjega obiska nista spremenila. Pravosodnih policistov je tako še vedno 17, vključno s poveljnikom in dvema pravosodnima policistkama). Vodja oddelka za varnost je povedal, da trenutno nimajo težav s pomanjkanjem pravosodnih policistov, vendar pa bo verjetno konec leta 2015 prišlo do upokojitve dveh pravosodnih policistov, kar bo, če ne bo prišlo do nadomestila upokojenih delavcev, pomenilo večjo obremenitev za ostale.

DPM: prosili smo za sporočilo, kako je bila na strokovnem posvetu v PD Radeče izpostavljena problematika nadalje obravnavana, hkrati pa tudi za sporočilo ugotovitev Generalnega urada URSIKS oziroma Ministrstva za pravosodje v tej zvezi.⁸

Generalni urad URSIKS: sporočamo, da se je na posvetu s svojim programom predstavil celoten zavod, izpostavljene so bile dobre strokovne prakse obravnav posameznih mladoletnikov, hkrati pa tudi dileme, s katerimi se PD Radeče v praksi srečuje, izpostavljeno je bilo na primer: pravnomočni sklepi oddaje v prevzgojni dom; tolmačenje »izrečenih oziroma nadomeščenih« ukrepov oddaje v prevzgojni dom po 80. členu Kazenskega zakonika; dejavniki tveganja pri podeljevanju prostih izhodov in možnosti zakonskih omejitev, da se čas preživet na begu, ne šteje v izvajanje vzgojnega ukrepa. Po posvetu je bila s strani Generalnega urada izpostavljena problematika predstavljena tudi na sestanku pri ministru za pravosodje, ki je bil organiziran na pobudo Vzgojnega zavoda Logatec, zaradi težav pri obravnavi mladostnikov v vzgojnih zavodih. Pomemben zaključek sestanka je bil priprava medresorskega posveta v jesenskem času, ki ga bosta pripravila Center za izobraževanje v pravosodju in Generalni urad na tematiko problemov institucionalne obravnave mladostnikov. Ker gre za izjemno kompleksno problematiko, ki presega pravosodni resor, je ambicija Ministrstva za pravosodje vključiti se najmanj štiri ministrstva, in sicer Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in Ministrstvo za notranje zadeve.

⁸ Na temo komunikacije med domom in sodišči (pa tudi na temo različne sodne prakse na področju vštevanja časa bivanja mladoletnikov v prevzgojnem domu) je bil dne 20. 3. 2015 organiziran strokovni posvet, kar so prisotni sodniki izkoristili in so takrat tudi opravili razgovore z mladoletniki. Posveta se je udeležilo 77 predstavnikov različnih institucij (sodišč, tožilstva, centrov za socialno delo, Ministrstva za pravosodje in UIKS. O posvetu je bila 20. 3. 2015 na spletnih straneh Ministrstva za pravosodje objavljena novička – članek, iz katerega je razvidno, da je bilo ob zaključku strokovnega posveta s strani zavoda posredovanih nekaj pravnih dilem, s katerimi se srečujejo pri svojem delu.

DPM: predlagamo, da naj se PD Radeče izogiba kolektivnemu sistemu kaznovanja, saj takšen sistem ni niti upravičen, niti ni učinkovit ter da se dejansko več napora vложи v ugotavljanje, kdo od mladoletnikov je kršil hišni red z vnosom prepovedane droge.⁹

Generalni urad URSIKS: pojasnjujemo, da bo PD Radeče v prihodnje vložil več napora za ugotavljanje posameznikove osebne odgovornosti pri kršitvah hišnega reda.

DPM: predlagamo uskladitev prakse posedovanja gotovine s hišnim redom, ali pa njeno spremembo oziroma dopolnitev.¹⁰

Generalni urad URSIKS: v zvezi s porabo denarnih sredstev in posedovanja gotovine je PD Radeče 19. 3. 2015 dopolnil oziroma spremenil hišni red, med drugim tudi 7. člen hišnega reda, ki določa brezgotovinsko poslovanje in porabo mladoletnikovih sredstev v načrtovanju s pedagogi. Nove hišne rede vseh zavodov bo Generalni urad zaradi spremembe Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, obravnaval v najkrajšem možnem času.

DPM: predlagamo, da se proučijo možnosti ureditve tal še v kuhinji in kopalnici posebne vzgojne skupine.

Generalni urad URSIKS: PD Radeče bo tudi v prihodnje v okviru finančnih zmožnosti nadaljeval s sanacijo oziroma z nujnimi vzdrževalnimi deli v posebni vzgojni skupini. Tako je v načrtu popravilo oziroma sanacija tal v kuhinji in kopalnici.

DPM: predlagamo, da bi se morda enega izmed učiteljev v PD Radeče dodatno izobrazilo s področja računalništva, oziroma bi se v primeru zaposlitve novega učitelja upoštevale te potrebe.¹¹

Generalni urad URSIKS: PD Radeče bo proučil možnosti dodatnega izobraževanja enega izmed učiteljev s področja računalništva.

⁹ Mladoletniki so izpostavili problem kolektivnega sankcioniranja v konkretnem primeru najdbe drog (v oddelku brez drog). Ker krivde nihče ni priznal, droge pa so bile najdene v skupnih prostorih, so bili z oddelka »sankcijsko« premeščeni vsi mladoletniki. Prav tako so mladoletniki izpostavili, da jim je bilo s »kolektivnimi sankcijami« zagroženo tudi v nekaterih drugih primerih.

¹⁰ Mladoletniki so izpostavili problematiko količine gotovine, ki jo imajo lahko pri sebi. Čeprav je v hišnem redu (drugi odstavek 7. člena) opredeljeno, da smejo mladoletniki pri sebi imeti do 15 EUR, pa se mladoletnikom dopušča le 2.5 EUR na teden. V zvezi s tem je vodstvo pojasnilo, da so v hišnem redu ohranili vsoto 15 EUR, v praksi pa uveljavljajo pravilo, da mladoletnik ne sme imeti pri sebi več kot 2,5 EUR hkrati (torej ne na teden). Za to so se odločili zaradi prisotnosti izsiljevanja med mladoletniki in izhajali iz stališča, da za bivanje v PD Radeče gotovina mladoletnikom ni potrebna, saj je dvakrat tedensko v domu organizirana brezgotovinska trgovina.

¹¹ Mladoletnik, nameščen v odprtem oddelku je izpostavil potrebo za učno podporo pri izobraževanju na področju računalništva oziroma drugih bolj zahtevnih učnih programih; v zavodu sta zaposlena dva učitelja, ki pa specifičnega znanja s področja računalništva ne premoreta. Zaradi tega je menil, da bi

DPM: prosili smo za sporočilo koliko primerov namestitev mladoletnikov oziroma mladoletnic v PD Radeče, pred pravnomočnostjo sklepa, je bilo do sedaj in za stališče URSIKS glede ustreznosti takšne namestitve.

Generalni urad URSIKS: pojasnujemo, da sta bila v zadnjem obdobju s strani Okrožnega sodišča v Kopru, dva tovrstna primera (od tega namestitev zadnje mladoletnice). V obeh primerih sta bila upoštevana 471. in 481. člena Zakona o kazenskem postopku, kjer se odreja začasna namestitev v prevzgojni dom do pravnomočnosti sklepa.

DPM: nobena druga aktivnost v domu, mladoletniku ne sme omejiti zakonsko predpisanega minimalnega časa bivanja na prostem in pričakuje, da do podobnega primera v prihodnje ne bo več prišlo. Hkrati prosimo za sporočilo ugotovitev v tej zvezi.¹²

Generalni urad URSIKS: pojasnujemo, da vsem novo sprejetim mladoletnikom PD Radeče omogoča maksimalno možnost gibanja na svežem zraku, kar se ne omejuje z zakonskimi možnostmi najmanj triurnega sprehoda na svežem zraku. Mladoletnik, ki se je v zvezi s tem pritožil, je bil v PD Radeče sprejet 22. 4. 2015 ob 13.00 uri. Mladoletnika je sprejela pedagoginja, z njim je bil opravljen uvodni razgovor (do 15.00 ure). Nato mu je bil omogočen suhi obrok (tisti dan zanj kosilo ni bilo predvideno) in je bil ob 15.35 uri nameščen v prejemni oddelek. Ob 18.35 ure dalje je bil na svežem zraku (grajsko dvorišče) vse do 20.00 ure, ko se sam izrazil željo da gre v prostore sprejemnega oddelka. Razumljivo je tudi, da delovna akcija ne sme vplivati na izvedbo zakonsko predpisanega minimalnega časa bivanja na prostem.

DPM: ker bolniška soba ni opremljena z varnimi oprijemali ali kako drugače, da bi bolni ali invalidni osebi olajšalo bivanje v njej, nima nemožnosti dostopa do WC-ja in tuša z invalidskim vozičkom (vhod v kopalnico je očitno preozek) smo predlagali, da se opravi ustrezna prilagoditev tega bivalnega prostora.

Generalni urad URSIKS: sporočamo, da bolniška soba res ni opremljena z varnimi oprijemali, kar se bo ustrezno prilagodilo v najkrajšem možnem času. Prav tako bo PD Radeče pristopil k adaptaciji kopalnice v skladu s finančnimi možnostmi.

bilo koristno, če bi PD Radeče lahko v ta namen pridobil še enega učitelja s tovrstnim znanjem in, da bi se mladoletnike bolj spodbujalo k obiskovanju tri ali štiriletnih programov in ne toliko dvoletnih.

¹² V času obiska je bil v sprejemnem oddelku nastanjen en mladoletnik, sprejet je bil dan pred obiskom. V pogovoru je izpostavil, da je imel tako prvi kot drugi dan za gibanje na prostem na voljo zgolj pol ure.

DPM: pričakuje, da bo v čimkrajšem času prišlo do realizacije priporočil o potrebni prenovi telovadnice iz prejšnjih obiskov.¹³

Generalni urad URSIKS: sporočamo, da se z ugotovitvami strinjamo, si pa tudi v PD Radeče samem želijo, da bi lahko prišli do celostne prenove telovadnice, saj predstavlja pomemben del izvajanja prostočasnih aktivnosti. Zadnja večja obnovitev je bila pred 10 leti, od prejšnjega obiska DPM v decembru 2013 pa so bila delno sanirana tla (parket) in popleskane stene. Ker pa so prostori v katerih se nahaja telovadnica v postopku denacionalizacije in bodo verjetno vrnjeni lastniku, trenutno ni možnosti za obnovo oziroma večja vlaganja niso smotna.

DPM: opozorili smo, da v WC-ju sanitarij pri telovadnici ni delala luč (pregorela žarnica) in predlagali, da zaposleni v prihodnje že sami ugotavljajo takšne manjše napake oziroma pomanjkljivosti.

Generalni urad URSIKS: pomanjkljivost, da v WC-ju pri telovadnici ni delala žarnica, je odpravljena in tudi v prihodnje se bodo po zagotovilih PD Radeče pomanjkljivosti sprotno odpravljale.

DPM: predlagamo, da se zaposlene v kuhinji opozori na dosledno uporabo zaščitnih sredstev (kap) pri zaposlenih v kuhinji.¹⁴

Generalni urad URSIKS: glede dosledne uporabe zaščitnih sredstev (kap), zaposlenih v kuhinji (inštruktorja, kakor mladoletniki na delovnem usposabljanju), pojasnujemo, da le ti redno uporabljajo zaščitna sredstva, kar je razvidno tudi ob obiskih inšpektorjev, saj tovrstne nedoslednosti niso izpostavljene.

¹³ Glede telovadnice je bilo ugotovljeno, da je bila ta obnovljena (le) v manjši meri – sanirana so bila tla na igrišču, zbrušeni so bili parket in zamenjani nekateri vijaki, vendar pa sredstev za celotno sanacijo oziroma zamenjavo tal ni. Tako kot ob prejšnjem obisku je bilo ugotovljeno, da odpada omet, kar lahko ogroža varnost uporabnikov.

¹⁴ Ob tokratnem obisku so mladoletniki večinoma izrazili zadovoljstvo s količino in kvaliteto hrane, vendar pa smo slišali nekaj pritožb, da je večkrat v hrani najti kak las ali drug tujek.